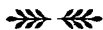

(ezt a szöveg is érzékelteti a „raboltak össze” kifejezéssel), s esetleg már itt érinthetjük az igazságos és igazságtalan háború fogalmát. Szemléltetésként felhasználhatjuk „A honfoglaló magyar nép élete” c. diafilmet, amely a kalandozó hadjáratok egy-két eseményének bemutatása mellett foglalkozik a sátorépítéssel, a lótenyésztéssel, a fazekassággal, a kezdetleges földműveléssel, halászattal, gabonaórlással, a nők munkájával. Ha van rá módunk, a Botond c. színes diafilmet is beiktathatjuk az óra menetébe.

A második óra a magyar államszervezés kezdeteivel, Géza fejedelem korával foglalkozik. Az óra anyagának megtárgyalása nem okoz különösebb nehézséget. Az államalapítás szükségességének megbeszélésénél hivatkozhatunk az egyiptomi, görög és a római történelemből tanultakra. Nagyon fontos ennél az óránál kiemelni a fegyveres erő különválását, a hadsereg létrejöttét (régebben mindenki katona volt). A kereszténység felvételénél elsősorban azt domborítsuk ki, hogy az áttérés politikai okokból, és nem meggyőződésből történt. (Ennek illusztrálására jól felhasználhatjuk a Gézának tulajdonított szöveget.)

A fejezet harmadik és negyedik órája a magyar állam megszervezésével és az államszervezés eredményeivel, vagyis I. István korával foglalkozik. A két óra eseménytörténeti részeinek (Koppány leverése, a német beavatkozás visszaverése) a megtanítása semmi nehézséget sem okoz, mert bőven válogathatunk illusztráló anyagot a fentebb felsorolt szemelvényekből. Alaposabban kell azonban foglalkoznunk a királyi vármegye szerepével, főleg azért, hogy a későbbi tanulmányok folyamán a tanulók világosan lássák a királyi és a nemesi vármegye közötti különbséget. Ugyancsak tisztáznunk kell az István korabeli magyar társadalom összetételét is, mert ennek ismerete a későbbi társadalmi változások megértése érdekében szükséges. I. István jellemzésénél feltétlenül emeljük ki, hogy alakjában inkább a bölcs, előrelátó és harcos, mint a szent és imádkozó királyt tiszteljük. A két óra anyagának szemléltetésére elsősorban az „István király” c. színes diafilmet, valamint Balázs György: István király — az államalapító c. ifjúsági regényét (Móra Könyvkiadó, Nagy emberek élete sorozat) használhatjuk fel. A regényre azonban jóval előbb hívjuk fel a tanulók figyelmét, hogy az anyag tárgyalásakor a tanulók már ismerjék a mű tartalmát.

A könyv két első fejezetét lezáró összefoglaló óra: „A feudalizmus kialakulása” három pontból áll. Ezek közül az első kettő egyetemes történeti vonatkozású, míg a harmadik azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy hogyan illeszkedett bele a magyarság az európai feudális rendbe. Az összefoglaló órán elsősorban azt kell kidomborítanunk, hogy a magyar fejlődés az európai történelmi fejlődés szerves része. Ezért az összefoglalás szövege nem is utal külön a magyar fejlődés eseményeire. Az összefoglalás számonkérésekor azonban a magyar történelemből is adhatunk kérdéseket a tanulóknak.

Tankönyv-vita

A Módszertani Közlemények Szerkesztőség feladatának tekinti az iskolareform célkitűzéseinek szolgálatát. Éppen ezért, mint eddig, a jövőben is helyet biztosít minden olyan cikknek és tanulmánynak, amely segíti az előbbi célkitűzés megvalósítását.

Ezért adta meg a lehetőséget a Szerkesztőség Farkas Gyula egyetemi adjunktus számára is. Lehetőséget biztosított lapunk ugyanakkor Kontra György OPI tanszék-vezetőnek is, hogy szakmai érvek felsorakoztatásával vitassák meg a felmerült problémákat. Helyette a Biológia Tanítás Szerkesztősége „Nyilatkozat”-ot küldött.

Az alábbiakban közöljük a „Nyilatkozat”-ot, valamint Farkas Gyula válaszát.

Ezzel Szerkesztőségünk a maga részéről az ügyet lezártnak tekinteti.

A Biológia Tanítása című folyóirat szerkesztő bizottságának

NYILATKOZATA

A szerkesztő bizottság június 7-i ülésén foglalkozott a Szegedi Tanárképző Főiskola Módszertani Közlemények c. lapjának 1965. évi 3. számában a 197—201. oldalon megjelent cikkével. Az értekező, — melyen Bodó László, az Országos Pedagógiai Intézet főigazgató-helyettese is részt vett —, ismételten megállapította, hogy a szóban forgó cikket a szerkesztő bizottság annak idején egy ismert antropológus professzor és az általános és középiskolai oktatásban nagy tapasztalattal rendelkező gyakorló vezetőtanár szakmailag és módszertanilag egyaránt elmarasztaló írásos véleménye alapján utasította vissza. A dolgozat abban a formában sem szolgálja az iskolareform célkitűzéseinek megvalósítását, ahogy az a Módszertani Közleményekben megjelent. Arra azonban alkalmas, hogy a tájékozatlan olvasóban zavart és bizalmatlanságot keltsen.

A szerkesztő bizottság visszautasítja a cikk végén olvasható rosszindulatú megjegyzést, és főleg súlyosan sérelmezi azt, hogy a Módszertani Közlemények szerkesztősége a tények ismerete, és minden megjegyzés nélkül közölte a dolgot.

VÁLASZ A BIOLÓGIA TANÍTÁSA C. FOLYÓRAT SZERKESZTŐ BIZOTTSÁGÁNAK „NYILATKOZATÁ”-RA

A Szegedi Tanárképző Főiskola Módszertani Közlemények című folyóiratának 1965. évi 3. számában megjelent közleménnyel kapcsolatban a Biológia Tanítása című folyóirat szerkesztő bizottsága nyilatkozott. Úgy gondolom, hogy az olvasók helyes tájékoztatása érdekében ehhez a nyilatkozathoz szükséges az alábbi megjegyzéseket megtenni.

1. A Biológia Tanítása című folyóirathoz 1964. november 17-én egy kéziratot küldtem be. A „Nyilatkozat” erre hivatkozik. A Módszertani Közleményekben megjelent cikk *nem azonos* a fentebb feltüntetett folyóirathoz beküldött kézirrattal, tartalmilag hasonló a kettő, azonban ismételten hangsúlyozom, *nem azonos*.

Ilyen módon az utóbbi közleményt (Módszertani Közlemények, 3. sz. 1965. 197—201. old.) a „Nyilatkozat”-ban említett lektorok nem is bírálhatták, amiből kifolyólag a *megjelent cikk kéziratát nem vehette el* a Biológia Tanítása folyóirat szerkesztősége.

2. A „Nyilatkozat”-ban említett (idézem!) „ismert antropológus professzor”-ral 1965. március 15-én személyesen is beszéltem. Szóban is kikértem véleményét és akkor kijelentette, hogy lektori véleményében *nem említette, hogy a kézirat nem jelenhet meg, csupán egyes részei ellen emelt kifogást*.

A szakmai lektorálással kapcsolatban szükségesnek tartom azt is megjegyezni, hogy a kéziratot a Szegedi József Attila Tudományegyetem Embertani Intézetének vezetőjével — a Biológia Tanítása című folyóirat szerkesztőségéhez való beküldés előtt — szakmai szempontból ellenőriztettem és abban a tanszék vezetője *nem talált kifogásolni valót*.

3. A „Nyilatkozat” szerint a megjelent közlemény csak arra alkalmas: „... hogy a tájékozatlan olvasóban zavart és bizalmatlanságot keltsen”.

Úgy véljük, hogy biológiai tanár olvasóinkat méltatlan vád éri, ha szakmai kérdésekben „tájékozatlanoknak” vélik őket.

4. A „Nyilatkozat” a közleményem végén olvasható sorokat „rosszindulatú megjegyzés”-nek nyilvánítja.

Nehezen lehet elképzelni, hogy mi lehet abban a rosszindulat, ha egy egyetemen dolgozó szaktanár, miután mondanivalóját az egyik folyóiratnál nem éppen a legudvariasabb formában elutasítják, egy másik folyóirathoz fordul és ott remél meghallgatást. Vagy talán az a rosszindulat, hogy az elutasítást nyilvánosságra is hozza? Ehhez, úgy gondolom, joga van, mert a valóságnak megfelel, ezt túlzás lenne rosszindulatnak nevezni.

5. Sajnálatos tény azonban az, hogy a „Nyilatkozat” még csak említést sem tesz arról, ami a közleményem tulajdonképpeni lényege. Az általam felvetett probléma, nevezete-

sen az, hogy a felsőoktatási tananyag és az általános, valamint a középiskolai tananyag egy része között ellentmondás mutatkozik. Szeretném kiemelni, hogy az általam felhozott példák csak ezt szerették volna alátámasztani. Lehet, hogy jövőre már más tankönyvből kell a tanároknak tanítaniok, ebben a tanévben azonban még ez a tankönyv volt az irányadó és ennek a hibáit kellett volna még ebben a tanévben kiküszöbölni. Szeretném azt is megismételni, hogy mindezt abban a reményben mondtam el, hogy: „a működő tanárok és a szakudomány képviselői karöltve alakítsák ki a valóban korszerű és minden kívánalomnak megfelelő tankönyvet”. Ha ezt a célkitűzést rosszindulatúnak lehet nevezni, akkor hajlandó vagyok elismerni a „Nyilatkozat” ilyen vonatkozású megállapítását.

Felvetődhet úgy is a kérdés, hogy mindezt már nincsen szükség, hiszen az új tankönyv a közeljövőben megjelenhet és a szerzők mindezt már gondoltak. Legyen szabad itt hivatkoznom arra, hogy a közleményben idézett három általános iskolai tankönyv mindegyikén fel van tüntetve, hogy „átdolgozott kiadás”, ugyanakkor az érintett témakör — sajtóhibán kívül — semmilyen változást nem mutat. (Ezt egyébként a Biológia Tanítása című folyóirat szerkesztőségének 1965. március 30-án kelt levele is alátámasztja!) Az új tankönyvek (idézem) „tudós bírálói” között az említett levél alapján nem szerepel antropológus szakember. Nincs okom feltételezni, hogy ilyen szempontból nem fogják igen alapos bírálat tárgyává tenni a tananyagot.

Nem tudom eléggé hangsúlyozni, hogy engem a jóakarát vezérelt és vezérel továbbra is. Nincs szándékomban beleszólni mások dolgába, de nem mehetek el szó nélkül amellet, hogy tanárjelöltjeinket ez a kettősség, ami az egyetemi és általános iskolai tananyag között van, enyhén szólva zavarja. Zárótanításaik alkalmával különösen kiéleződnek ezek a problémák.

Egy elvi kérdést vettem fel gyakorlati példákkal alátámasztva, a tudományosság elvének kérdését. Úgy gondolom, nem ártana, ha a tankönyvek írásánál a tanárokat képező felsőoktatási intézmények megfelelő tanítási és kutatási tapasztalattal rendelkező szakembereit is meghallgatnák. Lehet, hogy ezzel nyitott kaput döngöttek, embertani vonatkozásban azonban nem tudok arról, hogy a három létező embertani intézet közül az egyedül önálló tanszéknek, a szegedinek, bárki is kikérte volna valaha is a véleményét. Ha tévedek, elnézést kérek. Ha az általános, közép és felsőoktatás szakemberei nem fognak össze, nem hiszem, hogy az az úr, ami az egyes oktatási szinteken történő tananyag elsajátítása között jelenleg fennáll, legalábbis a saját szakterületem vonatkozásában, megszüntethető.

Célom az eredeti közleményben a probléma feltárása volt és mint a felsőoktatásban dolgozó pedagógusnak, úgy érzem, ez kötelességem volt. Ha ez félreértésre adott okot, erről nem tehetek.

Dr. Farkas Gyula

JÓSA ZOLTÁN
főiskolai adjunktus

Kritikai észrevételek az „Élővilág” c. 5. osztályos tankönyvhöz I.

Küllemi és technikai kivitelezését tekintve az általános iskolai 5. osztályos „ÉLŐVILÁG” c. tankönyvet méltan tekinthetjük a legszebb és legsikerültebb tankönyvnek. Az igen tetszetős kivitelű tankönyv 1. és 2. kiadása 1963-ban a Német Demokratikus Köztársaságban készült. Szerkezeti felépítése, a képek, ábrák és a szöveg nagyszerű elrendezése, a betűtípusok helyes kiválasztása meg a sok színes kép kedvessé és vonzóvá teszi a tankönyvet. A tanulóknak tetszik ez a szép könyv. Szeretik. Élvezettel és kedvvel forgatják.

Sajnos, tartalmi vonatkozásban nem lehe-

tünk a tankönyvvel megelégedve. Szövegezése több esetben nem szakszerű, sőt néhol zavaros. Több szakmai hibát tartalmaz. Az egyes anyagegységek feldolgozása logikai és didaktikai szempontból is kifogásolható.

Mivel a tanításnak és a tanulásnak jelentős tárgyi feltétele és lényeges segédeszköze a tankönyv, a segítség céljából kötelességünknek érezzük az „Élővilág” c. tankönyvekkel kritikailag foglalkozni. Jelenleg az 5. osztályos tankönyv első két fejezetének hibáit és hiányosságait kívánjuk elemezni.